

RENAIXEMENT

ADHERIT A LA UNIO CATALANISTA

SURT ELS DIJOUS

VOLÉM

La llengua catalana ab caràcter oficial per totes nostres relacions inclús ab el Poder Central.

Corts Catalanes, per estatuir la legislació civil y per el règim intern de la Nacionalitat Catalana y pera ser arbitres de nostra administració.

Que siguin catalans quants a Catalunya desempenyin càrrecs públics.

Fixar contribucions é impostos per contribuir als gastos generals del Estat en la proporció que correspongui a Catalunya.

Supressió de quintes o lleves y facultat de poder contribuir a la formació del exercit del Estat Espanyol per medi de voluntaris ó diners.

Essent Nacionalista l'acció que al nostre poble realisa la Unió Catalanista; tenen el dret y 'l dever de cooperarhi tots els catalans moguts per les aspiracions del nacionalisme català, qualsevulga que siga llur pensar y sentir en matèries **religioses, polítiques o socials**.

SUMARI

Toc de diana, per *Salvador Salat y Ferrando*.—Esguards, per *Franc*.—Englantines: Cansó d'onades, per *M. Alcántara y Gusart*.—Tocau vos, el violoncel... per *Xargall*.—Rolle, per *Ramón E. Bassegoda*.—Qüestions socials, per *R. Casals y Peypoch*.—Trets, per *V. I. C.*.—Cròniques d'Art, per *Jaume Andreu*.—Música, per *C. Batlle*.—Teatres, per *Eryt*.—Sanctus, per *Agustí Esclasans y Folch*.—Vida cultural.—Unió Catalanista: secció oficial.—Llibres rebuts, per *Maig*.—Garbellant.—Noves.—Bases a que deuen subjectarse 'ls projectes pel monument d'en Maceo.

Toc de diana

Un día darrera l'altre, s'esmuny el temps per nostra Patria esclavitzada, sense avensar gens en el camí de son deslliurament.

Res hi fa que sos fills acceptin com a transacció l'autonomia pactada desde 'l subyugament, qu'es com la dona violada que acceptés l'amistansament o'l matrimoni ab son estuprador.

Res hi fa que accepti la legislació vigent en l'acte de rescatarse pera després anarla refent a son caràcter.

Res hi fa qu'en son programa de Manresa enageni en ares d'un xic de dignitat la meitat de son patrimoni y n'hipotequi l'altre meitat.

Res hi fa qu'en successives conxorxes de sos polítics, vagi abdicant més y més drets y crèdits de son programa; puig sos dominadors, escapantlos la rialla mofeta per sota 'l nas, pensen: «por ahí, por ahí, llegaremos á estar de acuerdo cuando entre lo que me concedais y lo que haya el estado atrofiado de vuestra perso-

nalidad, sea igual al todo que me tomé y que no me da la gana de restituir.»

Y entretant, en sos predicots, aquestos polítics quan de captar vots se tracta, fan del programa autonomista y federal, les armes de son blasó.

Farsaires! Si vosaltres que vos dièu tals, ne fossiu de republicans federals, d'autonomistes, de nacionalistes, o de regionalistes y fueristes, que tants noms sols volen dir cata'anistes aquí y galleguistes allí o biscaitarres acullá, se compendria que fessiu el testament en castellá, que paguessiu els tributs de sang y de diners, que vos aplanessiu, en una paraula, a tot alló que la forsa vos imposa; mes, mai escriurieu vostres periódics, vostres correspondencies y documents particulars en llengua imposada, sino en la propia. Formarièu escoles, societats y associacions de defensa contra les curses de bous, contra l'ús del tabac, contra l'inmiscuiment de representants vostres que compartissin al Parlament la responsabilitat del desgavell que vos flagella, com ho fan els anarquistes, y cercarièu en la propaganda, en l'exemple, en la

defensa, 'l boicot y 'l sacrifici, la coessió y la forsa que cal pera fer ofrena a vostra Patria dels trossos de grilló que reclama.

Mentres tant, altres paissos que saben en son comportament complir aquesta heroica resistència, malgrat el món al rodolar els enmeni aparellats temps y espai enllà junt ab nosaltres, per elles ix ja una aubada riolera y serena, mentres nosaltres romanem al fons d'aquesta trampa de llop en que'ns precipità Fra Vicens per mor de l'antipapa a Casp y que's tapà de pesanta llosa cessarista ab els perjurs comtes de Barcelona que vingueren aprés.

Y un jorn l'Escandinavia, abressantse ells ab ells de joia per haver trencat la manilla que'ls engrillonava.

Altres es l'Australia, el Canadà, el Transvaal y l'Orange; y fins Irlanda, l'Egipte y l'Indostán veuran son pabelló gronxarse a l'aire abressat ab el de la metròpoli, com en el blau cel de la bandera barrada llueixen les estrelles del Nod-América, constelació de poc apareguda en el firmament, com el mosaic Elvètic o la federació nascuda ab el Zollverein, fent dels nuclis cessaristes imposants y despòtics, aprofitament de forces unides per la defensa propia que la lluita per la vida imposa...

Y en tant nosaltres, anem sofrint descomposició del nostre jo ètnic, l'atrofia dels orgues dinàmics com a poble, y si en el pregón de nostres esperits un gran esforç de voluntat no'ns mou a actuar ab energia vers els radicalismes deslliuradors que deixo insinuats, morirem com a poble y com a rassa y passarem per la emigració y la penetració forana a materia orgànica assimilable, a principi nutritiu d'altres organismes qu'en la lluita per la vida s'han sapigut moure més destrament en aquest occeà dels estats, aont com en el mar, el peix gros se menja al petit.

Catalans, es apremiós: o a la defensa, o a la mort.

SALVADOR SALAT Y FERRANDO.

L'Emperador romà Claudi, donant audiença a uns representants del poble, s'adonà que un d'ells difícilment entenía son parlar, y va privarli 'l dret de ciutadania dient:—No es just qu'un home, que no entén la llengua dels Romans, sia ciutadà de Roma.

SUETONI: Claudi, cap. 16.

Esguards

En els temps passats d'anyoransada estri-dencia, a un catalanista, a un dels cuatro locos, gairebé li era un crim estrenyer la enguantada mà de un ministre, y molt més ho era encara, doblegar la espinada davant de la engalonada casaca.

La consciencia nacional catalana representada per quatre cervells titllats d'eròtics, repudiava y repugnava tot acte de servilisme. De diputats y senadors no n'hi havia, mes era evident un etern esperit rebee a tota imposició centralista.

No perjudicava a Catalunya 'l xiular a tot un ministre, ans al contrari, l'ennoblía quan d'ell n'havia rebut agravi.

Nostre himne «Els Segadors» no era un himne xaruc y casolà; era nostre himne nacional cantat a plè pulmó arreu de Catalunya; no era himne de mort, com avui desgraciadament s'el titlla; era signe de vida, de fortitut, de Patria.

Tot allò ja ha passat. De diputats y senadors n'hi ha més que un foc no'n cremaria; de catalanista, tothom n'es y avui precisament es quan un ministre pot visitar y recorre triomfalment tot Catalunya, passejar per qualsevol ciutat al espatec d'aplaudiments de gent ultra-catalanista, encaixonats dintre un frac y usant a tot plaer l'armoniosa, que no fos cas que usant la propia s'enmulallís el cuc de la orella ministril ab el tò aspre de la nostra parla.

Si al espatec del escumós xampany algú atrevit honra a nostre idioma al brindar, allà vos surt el plany, la protesta vergonyant dels, diguemne catalanistes modernistes, que ja están conformes ab usar el català a dintre casa, però, y aquí surt l'etern però, davant d'un ministre ho troben ridicol, exòtic y contraproduct.

Un pont, una carretera, una escola, pesant en la nostra consciencia, que fins ens fa llepar els talons a n'aquells que per dignitat catalana 'ls hauriem d'escupir al rostre; car al fi y al cap, per Catalunya sols odi li guarden y li donen, encobert per un amor sols existent en ses buides y enlluernadores paraules.

Y la protesta creix, si un Visca Catalunya! arriba a les orelles aristocràtiques dels senyors d'allà dalt, llavors ja no es una nota discordant el que això fá, sense embutx ja li diuen ximple.

Com que de nacionalisme, catalanisme, regionalisme y altres terminacions en isme n'hi ha de tantes menes, no entrarem pas a volguer definir quin es el veritable.

Haviem après y segülm creient que per damunt de tota conveniència particularista, que per damunt d'un pont, d'una carretera, d'una escola, per escola d'arts y oficis que sia y malgrat esser en una ciutat que ab orgull se titlla de carrer de Barcelona, junt ab tots els Instituts Industrials haguts y per haver, els catalans devèm posarhi a Catalunya, devèm posarhi la dignitat d'un poble ofès, y aquesta, cap catalanista, ni antic ni modern, ni blanc ni negre, trobarà que permeti vincular espina-

des ni postergar la nostra parla, y sí que 'ls permetrà cridar a tot pit: Visca Catalunya!, crit representatiu de la voluntat d'un poble exigent de ses llibertades robades.

FRANC.

El català, que tè fonètica y gramaticalment mes punts de contacte ab el francès que ab el castellà, es enèrgic, ric en veus, apte pera la poesia, flexible y de fàcil expressió pera 'ls mes difícils conceptes.

F. PI Y MARGALL.

ENGLANTINES

CANSÓ D'ONADES

*... Y fou el primer
coixí de fer puntes.*

Era una cansó
de fè y deslliuransa

Y vora del mar
ab dolsa frisansa
cantava una verge
son ritme perdut.
Y el mar dava a la ona
un sò d'inquietut
que, ritmic, vibrava
per tota la platja.
Un sò, que infondia
fortesa y coratge,
y al sorral, rompia
son etern concert.

L'escuma era blanca...
El mar era vert...

La verge apagava
son cant d'ardidesa.
Del vert de la onada
sentia's ullpresa.
Y en els llavis d'ella
un desitg s'esfuma:
—Oh, el vert blau de la ona...!
oh, el blanc de l'escuma...!

Surt d'entre una onada
un esser marí

que té mitg còs d'home
y mitg de duff.

Y prèn un tros d'ona
ab una brassada.

Y diu a la verge
que mira estranyada
brillejar sa escata
del sol en la calda:
—Teniu, vos la deixo
posada a la falda!

Y ho fa, y 's capbussa
denou en el mar.

La verge, sobtada,
no gosa trencar
ab sos dits de nacre.
l'encís de la onada
que als plècs de sa falda
resta encoixinada.
Pero, al fi, remou
l'aigua ab les mans juntes.
Y l'aigua escumeja
en randes y puntes.

Oh, verges del mar
de la platja aimada!
Teniu a la falda
la ona encoixinada
y randes trenèu
ab cants d'esperansa...

Cantèu la cansó
de fè y deslliuransa!

M. ALCÁNTARA Y GUSART

Tocaveu vos, el violoncel...

... Y un vibrar suavíssim per l'àmbit s'esplaiava; la nota sonora, agradívola, tant prompte dollosa creixia, com aviat suau minvava, minvava, pera d'un solc agegantarse després, plena de tendreses o amarada de xamoses melangies.

Mos ulls, embadalits, vos miraven ben fixament...

...Y s'eren hipnotisats pel captivador llambregar dels vostres ulls d'etzabatge y del dimoniac reluir dels vostres cabells tupits, brillants y negres; negres, com un miracle de llum y de tenebres...

Les mànegues del vostre vestit eren gaiament curtes...

...Y les subtils randes que les ornaven, penjollant, ab el va-i-vé de vostres brassos, vos acariciaven la part núa ab son balanceig sens artifici y plè de sabia gentilesa, com un minuet del segle XVIII.

Ab aire melangiós, plorava 'l violoncel una sentida melodía per les flors que, opreses contra vostres pits, adressàvantvos sospirose ses darreres baumes, y esclafades rient morien.

Vostres mans, pomellets d'esclatantes ponzelles, joganeres com papallons manyacs, volatejant, la corprenedora melodía desgrana que desgranarás... y'l verb de la vostra ànima, fet nota, tant prompte en un suau desmai minvava, quasi s'extingia, com de sobte en un pantejar creixia, creixia y boig s'agegantava, encomanantnos an els que vos oïem, sa empírica follia.

Dins el vostre pit, esbategaven delirantes les ales del vostre cor sadoll de poesia...

...Y, tremolosa com aucella fredolica, estrenyíeu ab forsa 'l violoncel contra vostres carns palpitantes; esclafanthi, les flors que desfullantse, tot besantvos ab sos sospirs plens d'aroma, agonitzaven y morien... qui fos flor y podés morir empès pel vostre violoncel y esclafat damunt vostre pit.

XARGALL.

En primer lloc, senyors unitaris, es precis que sapiguèn, que tant dialecte es el castellà com el català, car, abdós y'l portuguès y l'italià y'l francès y'l rumà, tenen tots per mare la llengua del Laci.

F. PI Y MARGALL.

ROLLE

Com penso en Rolle! en el poblet hermós format casi tant sols pel Carrer Gran, de casetes bufones, gai redós que sense por van els aucells voltant.

Ab jardinets de lluny ja oïraders somriu enmirallantse en el Lemán, li guarda 'l sol sos raigs confortadors y aire fresc Mont Jorat que te al davant.

Oh, regalades terres de Suïssa ont fuig a tots moments anyoradissa l'ànima meua en amorosos vols!

Gentil cantó de Vaud, tot tu bellésa, la llibertat completa la riquesa que treus de vinyes velles y mallois.

RAMÓN E. BASSEGODA.

Questions Socials

La forsa del element obrer.

Es imponent la forsa obrera, quan la llur acció reivindicativa avalada per la raó de la justícia, pren vol vers la consecució efícas dels seus fins.

Aquets miners del País de Gales, aquesta vaga anglesa, que ja actualment representa una pèrdua de molts milions de lliures esterlines a mes de l'extensió immensa de brassos parats, ha arrossegat y posat també en inactivitat forsa a un sens nombre d'industries y individus que fa fredat el comptarlos, lo que com ja avensava en mon article anterior, está causant incomptables perjudicis no solsament als capitalistes anglesos, sino que també a Europa entera. Y no para solsament an aquí la magnitud d'aquest conflicte social, doncs la ressò del mateix ja comensa a retrunyir en altres païssos aont també la massa obrera está en intensiva fortitut y prompte a exigir del capitalisme les respectives reclamacions y al ensèmps promoure seriosos conflictes que són els únics que poden fer trontollar y fer perdre l'equilibri, l'estabilitat, d'aquest estatisme europeu, aplanador de totes les nostres energies.

Cal fixarse que aquesta vaga promoguda pels miners del País de Gales, representa 'l crit d'alerta, el toc d'atenció a tot el proletariat

mondial pera preparar-se a la lluita pera assolir ben prompte la solució de les respectives reivindicacions, tant comunes a tots. Y aquest crit, aquest toc d'atenció, si té la dissort de caure en el buit de la opinió obrera, si no té contestació ni repercussió definitiva en els altres acoblaments obrers d'Europa, podrà molt ben esser que'ls miners anglesos, guanyin el plet que sostenen enfront del capitalisme de la seva terra, doncs la llur organització obrera, la llur fortitut y la llur seriositat, són penyora efectiva de la futura victòria; emprò també podrà molt ben esser, que'ls demés agrupaments obrers del reste d'Europa, molt els hi costi conseguir en lo futur, quiscunes de les justíssimes reclamacions que ja tenen presentades.

Cal que tinguin en compte els obrers en general, que precisament la qüestió capital, l'eix d'aquest gros conflicte, es procurar de totes les maneres, conseguir l'aprovació del salari mínim, sigui per voluntat del capitalisme, sigui per mediació dels poders legislatius del Estat, doncs aquesta per mi justíssima petició, garanteix y dona marge an el obrer a futures reclamacions de la mateixa faisó, sempre que les contingencies de la vida actual, donen lloc a ferho. Y això, es lògic, molt lògic y molt humà, qu'ells per la seva part ho tinguin en compte y que'ls demés, més beneficiats per la vida, no hi posin obstacles.

Naturalment que l'aprovació d'aquest salari mínim, semblarà un predomini del element treball, damunt del element capital y que aquesta situació an aquest no li plau gens ni mica, tota vegada que semblant dret d'herencia, fa anys y anys, l'element capital plana damunt del element treball; emprò actualment hi ha que girar els ulls a la raó y cedir a la evidencia.

Ens trobem que avui lo que pomposament anomenem progrés, ha corregut ab una velocitat extremada, ha fet esfereidora via vers l'avens en totes les manifestacions de vida, y aquesta correguda, aquest avens s'ha operat malgrat procurar-se amagar, paralelament ab l'avens del individu en general, lo que li ha fet ovirar palesament en l'injustícia en que's viu dintre l'actual societat y en l'illògic desequilibri que plana dintre tot l'estament social. Y del coneixement d'aquesta manca d'equitat y de justícia, n'han eixit espontaniament aquesta serie de conflictes que de mitjans de la passada centuria fins al present, se van succeint y que's desenrotllen entre'l capital y'l treball. Y qu'es evident que aquest, en el present segle porta moltíssim guanyat, no hi ha cap dubte.

Tots els sociòlegs mundials, estigueren en lo just, com a profetes, en anomenar el present segle, el segle del obrer, y no s'erraren gens ni mica, doncs l'actual vaga dels miners del País de Gales ab totes les llurs irradiacions, n'es una fita gloriosa pels anys del moviment societatari de la Terra.

Cal que pel bé de l'Humanitat tota, vingui una prompte solució a n'aquest conflicte actual en prò del obrer; car si malgrat reconèixer la seva imponderable forsa, no se li fá justícia tal com se mereix, en aquest segle anomenat de les llums, l'element obrer veurà coronats els llurs esforços.

Tart o d'hora la forsa de la raó, té de triomfar damunt la raó de la forsa. Aquesta es la veritat.

R. CASALS Y PEYPOCH.

Trets

Paradoxals.

El Teatre Romea-Catalá, aont hi actúa la companyia d'en Ricart Calvo, no ha deixat ni un dia de posar: Teatre Catalá-Romea. Totes les funcions que s'hi fan són en castellá, naturalment: pero el cas es que'ls anuncis van precedits del nom de Teatre Catalá.

El Palau de la Música Catalana, de poc va sentir ressonar en totes ses amplaries aquelles grolleries de una «tuna» cordobesa que semblava que anés a torejar. Bé es veritat que no feia massa temps que'l Palau hauria sentit la xim-na xim-na xim-na espanyola si la orga no hagués fet figa...

El Teatre Principal fa funcions en Catalá y les anuncia en castellá...

Conec molts *catalanistes* quals fills porten a la gorra un retolet que diu *Extremadura* o *Felipe V* y que s'anomenen *Juanito*, *Ciprianito* o *Manolito* que de tots n'hi ha, d'aquestos noms tant y tant lletjos...

Y a la defensa de les Nacionalitats opreses s'hi ha posat tot un Sr. D. Miguel de Unamuno...

Ja qu'he parlat de la Real Sociedad Colombófila, ail, Filarmónica de Córdoba, vui fer constar que una important casa comercial de Barcelona siguié la que comprometé a tots els seus clients a comprar llotges y seients pera'l diguemne concert que donaren en el Palau de la

Música Catalana... A veure si, paradoxalment, qualsevol dia que hi hagi a Catalunya una necessitat, la casa de referencia tindrà tant d'interés en les coses nostres com en les dels cordobesos...

V. I. C.

Cròniques d'Art

Saló Parés

Els senyors que formen part de la carrinclona entitat *Artístico-Literaria*, han aplegat unes quantes obres recullides d'assí d'allà, y avans d'enviarles pera figurar en la propera Exposició Internacional d'Art que's celebrarà a Madrid, han tingut la bona pensada d'exposarles en la nadiua *tierra* per honra y profit de sos conciutadans que aixís podrán assaborir llurs primícies.

Res més noble y de més enlairat patriotisme.

Recurrent l'esguart per aquella colecció de teles, cercant tossudament la emoció vibranta de qualche bocinet d'art escampat en elles, ens ha vingut a la memoria enfront de la infructuosa investigació nostra, el crit terrible de *¡Sálvase quien pueda!* que diu que donen els capitans castellans d'un vaixell quan veuen que fa aigues, y que ab més propietat adaptantlo a la nostra llengua, sens menester esser capità de cap mena, ho fem al gràfic crit de «Campi qui puga!»

No altra cosa pot dirse d'aquell seguit de pintures, que no demostren altre esforç que'l d'eixir del compromís, al ensemple que, impropies pera figurar en qualsevol certamen, malgrat aquest fos efectiu a Gallecs o Samalús.

Llevat de comptades excepcions, entre elles un ben entès paissatge d'en Galvey y un altre de mitjanet d'en Casas Abarca, tot lo demés es obra prima y tant fluixa que no hi ha per ont agafarse.

En Cabanyes, un dels joves pintors que va comensar entrant en bon peu, y qu'en honor a la veritat, se li va negar una medalla en la darre-ra Exposició d'Art celebrada a casa nostra, se presenta aquesta vegada ab un cert deix aplanat, de cansament manifest, sense lluita per resoldre y ab un seguit de reminiscències a lo Mir, que poc li escauen.

En Meifrèn, el celebrat paissatgista, fabricant de quadros al engròs, ens vol fer veure grandiositat en una marina que no ho sembla.

En Vazquez, un dels pintors de mes prestigi pera anunciar tota mena d'específics y preparats industrials, ens demostra que sab fer molts bonics cromos a posta pera la Casa Durá de Valencia.

Y no volèm cloure la llista dels noms que valen la pena, sens citar l'afortunat mestre-florista don Aureli Tolosa, educador indispensable de totes les *Lolitas* y *Carmencitas* de Barcelona que's dediquen a la pintura.

El patriarcal pintor, el precursor y fundador de la Escola de Llavaneres que tants satèlites compta, es el qui més contingent porta en nombre de teles. Gairebé sembla una exposició Tolosa. Tot son fulles, arrels y misteri a l'ombra. Si a n'aquest pintor a Madrid no li fan justícia serà qüestió de cantar allò tant sapigut de *Vámonos a la mar!*

Tal es en substancia l'obra de la carrinclona entitat *Arte y Belleza*, volèm dir, *Artístico-Literaria* que'ns priva per complert el coratge de tirar avant en nostre judici.

Fa tristesa veure com ab aquest magre bagatge se tinga la pretenció d'anar a la lluita sens la convicció íntima del mal paper que's va a jugar en el proper Certamen Internacional de Pintura si no'ns fessim la consideració, que reconforta nostre esperit, y es de la poca estima en que's té fora de casa tot lo que sien concursos madrilenys.

Aixís tot serà en relació.

Poca cosa més pot esperarse dels qui un dia rebutjaren barroerament les obres conscientes del gran Zuloaga.

JAUME ANDREU.

Música

Palau de la Música Catalana

Dues integrals audicions de la gran Missa en *si menor* d'en J. S. Bach, han tancat d'una manera solemne la tanda de Concerts de Quaresma, essent dos èxits artístics y econòmics a la vegada.

La vistosa sala del Palau de la Música Catalana, presentava un aspecte com poques vegades haviem vist: llotjes, pati y la gran graderia estaven atapaides per complert d'una generació ansiosa de fruir les bel·leses de la monumental obra del cantor de Leipzig.

Quan en Novembre darrer s'en donà la pri-

Teatres

mera audició, ja parlarem detalladament d'aquesta obra; avui, sols lloanses han de sortir de la meua ploma, envers tots els que'ns han fet passar aquelles breus estones, com si fossim portats en altre mon aont sols s'hi coneixès la grandiositat y la bellesa.

El conjunt fou com allavors notable, mes encara superá en seguretat, y el públic també com allavors s'hi abocá ab tot l'entusiasme.

Tots els diferents números de l'obra, en que l'oient passa emoció darrera emoció, tant prompte portat per un místic reculliment, com per una joia inmensa, foren rebuts ab forts aplaudiments, mes els fragments «Cum Santo Spiritu» y al finalisar el «Credo» produïren una explosió d'entusiasme; el públic a peu dret aclamava als executants, y anà ben a la vora de desbordarse varies vegades en el grandíós «Sanctus» a no ser per la por de perdren cap de les belleses que conté. En aquesta plana qual amplitud de sonoritats, no ha sigut jamai igualada, ni creièm se pugui superar, hi vejérem el públic, portat per l'entusiasme, vibrant ab fonda emoció, qu'esclatá ab una formidable ovació al finalisar l'«Hossana».

Al acabar, les aclamacions al mestre Millet y a l'Orfeo Catalá, foren entusiastes, compartintse les ovacions, ab el doctor Schweitzer, qui ab el seu treball, també ha portat una de les parts mes feixuges de la obra; els solistes vocals Sta. Lluró, Sra. Dachs y Srs. Bosch y Bataller, y els professors de l'«Orquesta Sinfónica de Barcelona» qu'han demostrat de nou la seva valúia.

Les emocions que'ns ha despertat l'execució d'aquesta obra les recordarem tota la vida els qu'hem tingut la sort d'assistirhi; sens dubte la recordarem com l'aconteixement més grandíós dels anys artístics de la nostra terra, y al recordarho, sentirem un fort agraïment envers l'Orfeo Catalá que ab la seva llarga y gloriosa carrera ha anat preparant al poble pera ferse capás del veritable art y l'ha ensenyat a estimarlo; y aquest agraïment se convertirá en admiració pel mestre Millet, l'ànima no sols d'aquest, sino de moltes de les manifestacions del gran art que de temps se donen a Barcelona.

C. BATLLE.

El poble lliure, es poble fort.

J. A. CLAVÉ.

TEATRE DE CATALUNYA.—*L'estiu de Sant Martí*, poema dramàtic en tres actes de l'Apeles Mestres.—*El Tresor*, comèdia en tres actes de J. Morató.

L'assumpte essencial del conegut poema de l'Apeles Mestres, assumpte que's descapdella armonicament, sense cap mena de cambi violent en el seu curs, ja'ns semblà, desde'l primer moment que'ns enterarem de la seva escenificació, que no podia, com no ha pogut, mantenir viva la acció teatral en tots els seus moments o quan menys en els precisament necessaris pera fer interessar al espectador en lo que se li representa.

Aixís en efecte ha succeït. Aquest poema celebradíssim no assoleix en la escena cap èxit remarcable. No fa més que ferse rebre de bon grat y encara mercès a la magnificència y realitat del seu diàlec.

Y es que l'assumpte-argument se troba mancat d'alts y baixos transcendents, encara reduïts més per l'allargament forsós als tres actes.

No obstant, el públic aplaudí sens dupte remerciant la visió poètica del autor y'l treball esmeradíssim dels actors.

* * *

La darrera estrena en el teatre del Sindicat, ha assolit ja en la primera representació l'èxit més remarcable que ha conseguit aquesta empresa.

Bona prova es d'aixó, l'entusiasme ab que fou rebuda l'obra d'en Morató, que'ns ha demostrat més saber lo que's fa en aquest género còmic-dramàtic y'ns ha convensut de nou que aquest es el género ont deu desarrollar les seves forces, prescindint de tentatives infructuoses, afeblidores per excés d'extensió de les forces ab que cada hù conta vers una especialitat.

O sigui, que creièm qu'en Morató es un dels nostres millors còmics, pero que sortintse de aquesta especialitat pera enlairarse més, pert en intensitat lo que guanya per aixamplament de la seva esfera d'escriptor teatral.

Y tot aixó, dit sigui malgrat que l'autor de *El Tresor* cregui que «pera enlairarse fins al sol n'hi hagi prou ab volershi enlairar y que si's queda a mitj camí, jo no es possible treures lo caminat».

El Tresor, com a obra escènica, es de lo mes arrodonit que hem vist; argument, trama, naturalitat s'ajunten ab forsa harmonia pera

donarnos ab concret una comedia complerta, això es ab cap y peus; que se sab ont va a passar y d'ont vé.

Potser l'argument tindrà 'l defecte d'esser una mica acomodatic; potser la avantacció se decanta cap al camp melodramàtic, pera provocar després molt habilment, la acció dels tres actes. No hi ha cap dubte que aquell vell que descobreix la gerra d'or y es sorprès per el servidor de la casa, constitueix un epissodi una mica anticuat, pero això ja ho hem dit, no es un detall de gran importancia pera l'obra, doncs si be es veritat que d'allí parteix l'acció escenificada, fàcilment hauria pogut l'autor aconseguir una mateixa acció canviant o reformant aquella font d'origen qu'es la qu'en resum dona a la comedia estrenada aquesta influencia del gènere inverossimil.

En lo demés, la obra, en tots els actes interessa per complert. Ajuden an això algunes escenes y situacions còmiques molt encertades. Y tota la obra cuidadíssima y escrita en pulcre llenguatge.

Vagi 'l darrer elogi pels interprets, dels que senyalariem especialment a les dues dames, senyoretas Baró y Mestres y als senyors Borrás y Barbosa.

ERYT.

SANCTUS

Dringa tres cops la campaneta
mandrosament;
l'estol d'oients, agenollantse
prega fervent.
Tus l'un; tus l'altre; entrant pels vidres
del rosetó
s'esmuny el sol, brodant d'imatjes
l'altar majó.
Cruix grinyolant una cadira
y en la quietut
el Pa Sagrat, triomfant esguarda
la multitud.
De sobte, irat, girant la testa,
botzina un vell;
s'alsen els uns y altres s'atansen
fins al cancell,
perquè entre crits y xerradissa,
picant de mans,
en mitg la plassa de l'esglesia...
... juguen a fet quatre escolans!

AGUSTÍ ESCLASANS Y FOLCH.

VIDA CULTURAL

Les supersticions del Socialisme

El passat dimars día 5 dels corrents, el nostre company, l'Armengol Mercader, donà una conferencia a l'Ateneu Enciclopèdic Popular, desglosant aqueix tema.

Comensa ab un estudi històric de la familia, entitat social lliure, y de com l'Estat—institució emanant de l'autoritat del pare de familia sobre els seus—ha devingut, d'organissació protectora a poder tirànic, mercès a les evolucions de les diverses etapes y civilisacions.

—«S'ens preguntará aital volta—diu—si la vida dels Estats moderns es diferenta, o persegueix un altre fi que'l bé dels que'ls formen. Inmediatament respondrem que sí; puig els ciutadans tendeixen a son benestar y les actuals formes d'Estat, tendeixen a destruir tot lo que sigui el caràcter de l'individu; a uniformarlo a sa semblansa y a sa llei».

Rebutja els beneficis y socors que's puguin rebre de l'Estat, migradíssims per la llibertat que absorbeix. Y prova la seva ineficacia pera produir el bé del pais:

—«La grandiositat de Camoëns —afegeix— y l'insuperable geni de Beethoven, no tingueren necessitat de l'ausili de l'Estat, ni de l'ensenyansa d'Academies ni Conservatoris; ni la «Oda a Barcelona» fou feta per encàrreg».

«Els Catalans solucionaren un problema, que encara subsisteix a Russia, Irlanda y a una gran part de l'Estat espanyol, ab un fét ben individual. Durant les èpoques de l'Edat Mitjana, en que l'aristocracia tenia un gran poder en l'Estat, aquesta havia acaparat en virtut de la prerrogativa que exigien els títols que ostentava, una gran part de terreny de llaura; pero com sigui que'l nostre accentuat individualisme fos un perill, se comensà a fer contractes y la propietat quedà repartida de manera equitativa. Y pregunto jo: Hi hagué necessitat de que l'Estat fes lleis encaminades contra aitals latifundis?»...

«La montanya Catalana, pedregosa y aspre, comparèula ab la fertilitat de la terra Andalus, y veurèu la miseria ab que viuen aquells pobres que si no volen fer vida en els miserables cortijos agarrotats per la despòtica mà dels títols de Castella, tenen d'emigrar a llunyanes terres, arrocegantpitjor miseria».

Després de raonables argumentacions contra la creació de organitzacions, que encara que siguin potestatives en l'home, ajuden a crear una tirania, passa a discutir la igualtat de drets de l'home y la dona, negant an aquesta tota pretensió als drets polítics.

— «Si l'home ha assolit una llibertat—acaba dient—en tots els ordres de la vida, la dona l'ha assolida igualment... Y l'Antropologia ens mostra que la dona, en cap època, ha tingut un desenvolupament cerebral tant gran com l'home encara que segueix en la proporció de 80 es a 100 en totes les races y en totes les societats de la terra».

Un llarc aplaudiment premia la conferencia de l'amic Mercader, y aleshores en les rotlles amicals, les mes fogoses discussions, comencen.—A.

UNIO CATALANISTA

Secció oficial

Ha demanat l'admissió en els rengles de la Unió Catalanista, el periòdic *La Fals* de Balaguer.

Llibres rebuts

IL VANGELO DELLA VITA, per Fr. W. Förster. Traducció castellana de J. M. Palomeque y Arroyo.—Volúm I: *Mi educación*.—Volúm II: *Nuestro amor*.

Heus aquí uns llibres en els quals, el seu autor, professor de Pedagogia a l'Universitat de Zurich, ha posat de relleu les seves altes dotes educatives.

Avui, que la nostra joventut comença a forjar la seva voluntat, en les sanitoses doctrines d'un Smiles, forsosament deurà ésser ben acollida aquesta obra, en la qual se revela, d'una manera admirable, posant mes forsa en la claretat de l'exemple qu'en la petita disquisició filosòfica, tot el tresor d'energies que tanca la voluntat d'aquest pedagog de la Suïssa.

Parla de l'educació, com de la suprema potència pera arribar al domini de si mateix. Parla

de l'amor, com de la mes inefable forsa que empeny les nostres accions.

Parla — posant la persuasió en l'exemple—de l'activitat personal, de la potencia de lo infinitament petit, de la familia, de la caritat, de la lluita ab la desgracia y d'altres aspectes y estats de la vida; y tot ab aquella dolça serenor, enfortidora, del qui arriba a assolir la sobirania del seu ésser.

Es quan parla de la patria, que les seves paraules prenen una mes forta veemencia.

«Parlaré poc—diu—sobre l'amor de la patria, perque no puc creure que hi hagi una persona qui no estimi, ab tota la seva ànima, la terra que l'ha vist néixer y els seus germans; el poble, en l'esperit y el caràcter del qual, s'ha abeurat desde l'infantesa; el poble que parla la seva llengua, en la qual se confegiren les primeres paraules, dolces y tendres; el poble, en fi, els homes del qual, li són germans, perque ab ell tenen de comú, els recorts, les glories y les tristeses».

Sebre sòlits carreus, doncs, En Förster basteix la seva obra, que generosament, ofereix a tots els qui, petits y grans, volen lliberarse del jou de les passions y conquerir el domini propi.

«La Suïssa—diu, en una de les hermoses imatges que profusament aclareixen la obra—per l'agost, commemora la seva lliberació ab grans alimaries que s'encenen als cims de les montanyes y que s'anomenen de la llibertat. Aquell qui ha assolit la llibertat en la lluita contra la tirania del cos, s'el reconeix desde lluny. Els seus ulls resplandeixen ab una nova lluminositat que aclareix tota la seva persona; es el foc sagrat de la llibertat».

Aquest llibre d'En Förster es aquest foc sagrat. Cal sols, que n'abrandem la nostra ànima pera que's reflecti en la claror dels nostres ulls.

MAIG.

CEGOS DEL COR. Quadret dramàtic per Joan Farré.—LA MASSA DE SANT BENET. Drama per A. Bori y Fontestà.

Son les obres números 54 y 55 de la biblioteca «L'Escón», que amablement ens han sigut enviades.

NOTA: En aquesta secció, solsament farèm crítica d'aquells llibres que s'ens en envien dos exemplars.

Dels que s'en rebí un sol exemplar, ens limitarem a donarne compte.

GARBELLANT

La setmana passada el govern d'en Canalejas ha sofert una nova crisi.

Pero, com en aquelles comedies clàssiques castellanes, *hace como que se va, y vuelve*.

La *Veu*, ressenyant l'espera dels periodistes el dia de la jura dels ministres, deia:

«...Després, arribaren els fills del rei ab les ninyeres».

Escolti *Veu*: que no ho sab que de *niños* s'en fà *niñeras* y de *mainada*, *mainaderes*?

El mateix diari, parlant del procés de la Enriqueta Martí, diu:

«El jutge ha celebrat conferencies ab el senyor President de l'Audiencia y ab el senyor Fiscal».

No'ls tractava tant amorosament, *La Veu*, an aqueixos *senyors* quan ne rebia aquelles carinyoses *senyores* denúncies.

El *Poble Catalá* publica una brillant informació de la conferencia donada per l'Eugeni Noel contra les corrides de toros y en un hermós eco ens fa sapiguer qui es un Noel. A veure com se portarà *El Poble Catalá* quan se dongui la *corrida* — que ja está en projecte — a benefici de la premsa diària de Barcelona.

Noel... Noel...

Ens referim al *sapient intelectual* madrileny que ha vingut a predicar contra'l flamenquisme.

Quines conferencies les seves! Cites per aquí, noms per allà, ni que fos un pirotècnic.

Vareu anar al C. N. R. del carrer de Pelai? Es aont va demostrar la seva cultura; perquè va dir, que Espanya es estèril perquè no inventa: els estudiants de Dret no tenen de veure les *Pandectas para entrar en el espíritu de la ley*; els republicans no tenen diners *porque no los quintan como los jesuitas*: els vells no serveixen per res; ell es un home valent, tots els demés una colla de porucs...

Pero tot això, y moltíssimes altres coses curiosíssimes, ho digué ab gran amenitat, intercalant mots graves y dites cèlebres arreu del discurs.

La conferencia que va donar al C. N. R. va resultar sumament divertida: Prometèm assistir a totes.

Noel... Noel... Olla... olla...

La setmana passada a Alacant els han arribat els reis. Y, segons comuniquen els telegrams, s'els ha posat a ploure.

El ministre d' Instrucció Pública, senyor Gimeno, s'ha arribat fins a Catalunya.

Ha anat a Terrassa. Ha visitat l' Escola d'Arts y Oficis. L'han banquetejat. Al acabar el banquet els uns feien soroll ab les culleretes y els altres feien discursos. Un senyor s'alsà a parlar en català, y hi hagué xibarri. Se sentí un crit de: Visca Catalunya!... que'l representant de RENAIXEMENT sab qui'l va donar, y va augmentar el xibarri. El ministre'n va sortir emportat pel cacic senyor Sala. Va anar el Teatre, la gent el va veure y s'en va anar a Sabadell. Va visitar l' Escola Industrial. Va fer un discurs y s'en va entornar per Barcelona cap a Madrid.

Y ara, *allá dalt*, ab un *ex* en el seu càrreg, qui'l pogués sentir per aquelles *peñas* polítiques, dient tartarinescament:

— *Pues, señores, puedo asegurarles que la opinión pública en Cataluña...*

D'«El Poble Catalá», en un telegrama donant compte del frustrat atentat contra'l rei d'Italia:

«El públic entretant aclamava ab entusiasme als reis y donava crits de «Muera el asesino!»

Se vèu que'ls italians, quan estàn indignats deuen parlar en castellà.

El nou ministre d'Hisenda senyor Navarro Reverter diu que la situació actual no es falaguera, però d'això a dir que estèm pitjor que en 1900 hi ha una gran distancia.

Ja ho crec. Aleshores s'acabava de firmar el tractat de París; y ara al Riff hi tenim cada victòria que canta'l credo.

Noves de Melilla.

«L'infant Ferràn se mostra *satisfet* de la vida en el campament. Digué que marxarà a Madrid així que millori el temps.»

Gairebé sempre hi fa mal temps per aquelles costes. Els navegants que hi fan la travesia als ports espanyols, ja deuen comensar a estarne... *satisfets*.

NOVES

En honor del Orfeó Català.— Hermosa festa fou la qu'en homenatge al Orfeó Català y al seu mestre en Lluís Millet, se celebrà el prop passat diumenge al matí, al Palau de la Música Catalana.

No fou una festa bullanguera ni de grans proporcions pel públic qu'hi assistí, mes la seva intimitat respirava un ambient tant catalanesc que'ns recordava aquells venturosos temps de catalanisme, que tant acertadament retragué en son parlament, el representant del arcalde, senyor Ripoll.

L'intellectualitat musical de la nostra terra hi era totalment representada, com també la majoria de societats culturals y astfístiques, algunes d'elles ab sos respectius estandarts.

La manca d'espai ens priva de ferne una ressenya com voldriem y com se mereix la festa, la que comensà descobrintse una bonica làpida, commemorativa de la data que s'executà per primera vegada a Barcelona la monumenta Missa en *si menor* de Bach, colocada en un dels replans de l'escala principal.

Després de fer l'entrada a la Sala en mitj de una llarga ovació, l'Orfeó Català, mestres y Comissió organitzadora y reunits tots al hemicle, comensaren els discursos, fentho el senyor Mota per la C. O., el senyor Cabot en representació de la Diputació, l'avans dit senyor Ripoll y el senyor Ferrer y Vidal, essent tots ells d'enaltiment a l'art y a la Patria, com també un magnífic y sentit discurs que llegí el mestre Millet, remerciant l'acte que's celebrava.

Totseguit se repartiren les medalles commemoratives del homenatge, y es feu entrega als representants de la Orquesta Sinfònica de Barcelona d'un artístic pergami.

El mestre Millet davant dels orfeonistes y avans d'entonar el majestuós «Cant a la Senyera», crida un Visca Catalunya, que significà per nosaltres com un encoratjement, perque segueixin treballant ab el mateix amor per l'art y per Catalunya.

Acaba tant hermosa festa ab el nostre himne Nacional escoltat a peu dret per tothom y rebut ab vives mostres d'entusiasme.

* * *

En el present número publicuem íntegres y traduïdes les bases a que deuen subjectarse ls artistes que vulguin pendre part en el concurs organitzat per la República Cubana pera aixecar

un monument al hèroe de la independència, al general Maceo.

Els diaris madrilenys diuen que no creuen que *ningún artista español ose tomar parte en este concurso*. A n'això podem contestalshi que tal volta tinguin raó, com no'n tenim menys nosaltres al dir que sabem que distingits artistes catalans, entre altres en Campeny y l'Atché, hi prenen part, y an aquets no'ls hi dirèm més que lo que diu la Comissió executiva en la convocatòria: *que el artista que gane el laurel, más que honores y parabienes, obtendrá la gratitud y los aplausos de la América libre*.

* * *

El monument a Mossèn Cinto.— S'ha reunit la Comissió de la nostra Diputació, encarregada de portar a terme ls treballs pera la erecció del monument a l'immortal cantor de Catalunya.

S'ha donat compte de la subscripció que pera aquest fi han obert per tota l'Amèrica, els nostres amics de Santiago de Cuba, acordantse remerciar degudament la generosa iniciativa, y obrir subscripcions per tot Catalunya.

Finalisant, al acabar aquest mes, el terme pera l'admissió d'avant-projectes, els que fins aquesta data s'hagin rebut, s'exposarán en el saló de sessions de la Diputació.

La Comissió està animada dels més fervents desitjos de donar un actiu impuls a la construcció del monument. Els catalans sabrem correspondre, no regatejant el nostre concurs pera alçar l'estatua del gloriós poeta, que, ab la seva obra, passejà triomfalment pel món el nom de Catalunya.

* * *

Conforme anunciarem en el número passat, la funció que han organitzat l'Escola de Santa Eulària de noies, l'Escola Catalana y Escola Nacional Catalana de noies, se celebrarà diumenge, dia 24 dels corrents, a les quatre de la tarde, en el Teatre de l'Ateneu Obrer del districte II (Mercaders, 38 y 40) y se compondrà del drama patriòtic infantil *Jorns de Dol*, del quadret dramàtic escolar *Les flors sense hermosor són les que més embaumen*, del epissodi històric *Jordi Erín* y de la comedia lírica *La Competència*.

Per les notícies que'n tenim, l'esmentada funció constituirà un veritable aconteixement.

B A S E S

a que deuen subjectarse 'ls projectes pel monument d'en Maceo

1.ª El monument ocupará 'l lloc marcat en el planol que del park Maceo s'acompanya (1) y sa altura ha de guardar la relació deguda ab els edificis més propers. Dèu advertir-se que un dels costats, el més espaiós, don al mar completament lliure.

2.ª Els escultors que prenguin part en el Certamen de referencia presentarán an aqueixa Comissió en el terme de sis mesos (2) a comptar desde la data d'aquesta convocatòria, un bocet en guix, de proporcions adequades que permeti apreciar la concepció del artista, y acompanyará una nota explicativa de la classe de material que pensi utilitzar en el modelat de les figures y adornos del monument, aixís com de les mides parcials y de la totalitat de la obra.

3.ª El tema a representar es el general Antoni Maceo, montat a cavall en actitud de combatent y en un dels epissodis de la darrera guerra; verbigracia: Peralejo, Paso Real, Río Hondo, Galope, Cacarajicara, Ceja del Negro, Soroa.

4.ª El monument constará d'un pla de les dimensions que marca 'l planol. El pla será de granet, igual que 'ls graons que d'ell arranquin, sobre 'ls que descansará 'l sòcol del pedestal. Les figures y esquemes que adornin el sòcol serán apropiades al assumpte històric que representi 'l monument.

5.ª L'estatua equestre del capdill acabarà 'l pedestal en la posició ja indicada y ab l'acer desnú. (Convé sapiguer que 'l general Maceo vestia de dril cru, sense insignies, y que no aixecava 'l braç en que sostenia 'l matxet al anar a la carga; tampoc usava camisa, solzament samarreta y com prenda exterior la brusa de dril. El braç era robust, però prim, y petita la mà. El posat ha d'esser marcial, pero grave, sense exagerar l'ademan del guerrer. Qualque altre disposició falsejaria 'l caràcter del personatge).

6.ª El pedestal portará en les seves parts

laterals quatre làpides foses en bronzo ab les següents inscripcions:

A) Antoni Maceo. Nasqué a Santiago de Cuba 'l 14 de Juny de 1845.—Morí a Punta Brava 'l 7 de Desembre de 1896.—Fou votada la construcció d'aqueix monument per el Congrés Cubá 'l 26 de Febrer de 1910, siguent president de la República 'l general Josep Miquel Gomez.

B). La Indiana. El Zarzal. Las Guasimas. San Ulpiano. Llanadas de Juan Mulato. Mangos de Magia. Baragua. Peralejo. Jao del Indio. Maltiempo. Paso Real. Río Hondo. Galope, Cacarajicara. El Rubí. Montezuelo. Tumbas de Estorino. Ceja del Negro. Galalón. Soroa. Punta Brava. (Són noms d'accions de guerra y se deixa al arbitri del escultor la manera de col·locarlos en la làpida indicada).

C). Soldats de la Revolució. Beneits facciosos que lliberaren a Cuba. Veusaquí la imatge del hèroe fosa en bronzo. A vosaltres vos toca aixecarla y trasmètre-la a la posteritat ab l'honor del original.

Beneits insurrectes que seguiren al Home en la diada de la Mort.

D). Sa valentia igualá a sa llealtat. Audaciós y temerari no girá mai ses armes contra les lleis de la República.

La Fama investigadora no trobará flaqueses en la vida d'aquest soldat.

7.ª Quedará 'l monument guardat per una barana de ferro artística, ab dues portes que donguin entrada al monument. Els escultors que prenguin part en aqueix certamen haurán d'acompanyar un bocet de dita barana.

8.ª Els projectes que's presentin an aqueixa Comissió han d'esser contrassenyats ab la firma de l'autor. Els que no siguin premiats podrán retirar-se en el temps de 60 dies després de la notificació del a qui s'hagi otorgat el premi.

9.ª y darrera. L'adjudicatari formalizará 'l contracte ab la Comissió, personalment o mitjançant apoderat que resideixi en la Illa de Cuba.

(1) Vegis la *Gaceta de la Habana* corresponent al 21 de Juny de 1911.—N. de la R.

(2) A primers d'aquest any el Govern cubá doná un decret en virtut del qual el plas d'admissió dels projectes quedava allargat sis mesos més.—N. de la R.

Habana 2 de Febrer de 1911.